21.06.2026 - 28.06.2026

Jin Dergi

Sayı 173

www.jindergi.com

Kadın Kazanımları Pazarlık Konusu Değildir!

Halide Türkoğlu

Gasp Paketleriyle Yaşamlarımızı Zincirleyemezsiniz!

Reyhan Yalçındağ

Otoriterleşen İktidar İlk Olarak Kadının Temel Haklarını Hedef Alır

Canan Güllü

Aile mi Kadın mı?

Sakine Esen Yılmaz

Yoksulluk Nafakası Değil, İnsana Yaraşır Bir Ekonomik Güvence

Newroz Uysal

Nafakayı da Yaşamı da Savunuyoruz

Şükran Demir

Sömürge Gerçekliğinde Dersim

İÇİNDEKİLER

1 **Gasp Paketleriyle Yaşamlarımızı Zincirleyemezsiniz!**
Halide Türkoğlu

5 **Otoriterleşen İktidar İlk Olarak Kadının Temel Haklarını Hedef Alır**
Reyhan Yalçındağ

9 **Aile mi, Kadın mı?**
Canan Güllü

17 **Yoksulluk Nafakası Değil, İnsana Yaraşır Bir Ekonomik Güvence**
Sakine Esen Yılmaz

20 **Nafakayı da Yaşamı da Savunuyoruz**
Newroz Uysal

25 **Sömürge Gerçekliğinde Dersim**
Şükran Demir

Gasp Paketleriyle Yaşamlarımızı Zincirleyemezsiniz!

Halide Türkoğlu-21 Haziran 2026

2025 yılında Adalet Bakanı Yılmaz Tunç, 10. yargı paketine dair "boşanma davaları, tazminat ve nafaka konuları ile ilgili aile arabuluculuğu sistemini getirmeyi planladıklarını" açıklamıştı. Mahkemelere gitmeden önce boşanma ya da evliliğin devamına aile arabuluculuğu karar verecekti. Malum Aile Yılı'nın ilanı yapılmış ve Aile Bakanlığı ile iş birliğinde Adalet Bakanlığı da kadınların kazanımlarını tırpanlayacak bir paketin hazırlığındaydı

AKP iktidarının kazanılmış haklarımıza tahammülsüzlüğü, sadece söylemde kalan değil, yargı paketleriyle ve bakanlıkların genelgeleriyle biz kadınların yaşamlarını çoklu şiddet sarmalı olarak kuşatmaktadır. İstanbul Sözleşmesi'ni fesheden, kadına yönelik şiddete karşı 6284'ü uygulamayan iktidar, kadınları aile içerisinde tanımlamaktan vazgeçmediği gibi, özgürlük, eşitlik ve demokrasi mücadelesi yürütenleri hedef almaktan da asla vazgeçmiyor.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mahinur Göktaş, 2023'te ilk göreve başladığında "mağdur erkekleri" referans göstererek "nafaka" zulmüne son vereceğini beyan etti. Kadınların tepkisiyle bir süre sessizliğe gömüldü Bakan. Yoksa nafakaya dair yol haritasını da belirlemişlerdi. Gerekirse bakanlık 5 yıl nafakayı ödeyecek ve sorun kendi bakış açılarıyla çözülecekti. Kadınların yaşadığı şiddet, zulüm ve emeğinin sömürüsü yokmuş gibi inkâr ederek bir yol çizeceklerdi.

2025 yılında Adalet Bakanı Yılmaz Tunç, 10. yargı paketine dair “boşanma davaları, tazminat ve nafaka konuları ile ilgili aile arabuluculuğu sistemini getirmeyi planladıklarını” açıklamıştı. Mahkemelere gitmeden önce boşanma ya da evliliğin devamına aile arabuluculuğu karar verecekti. Malum Aile Yılı’nın ilanı yapılmış ve Aile Bakanlığı ile iş birliğinde Adalet Bakanlığı da kadınların kazanımlarını tırpanlayacak bir paketin hazırlığındaydı.

11. yargı paketinin taslağında da nafaka tartışmaları devam etti. Her yargı paketi taslağında kadınların kazanılmış hakları hedef alınırken aynı şekilde LGBTİ+’lara yönelik düzenlemeler de her yargı paketi taslağında nefret politikaları olarak aile kisvesi altında sunulmaya devam edildi. Kadınların ve LGBTİ+’ların mücadelesiyle bu maddeler yargı paketlerinden çıkarıldı ama bir dahaki yargı paketine her fırsatta havale edildi. Ve her yargı paketi taslağında AKP iktidarının kadınlara yönelik ayrımcılık yasaları ve saldırıları hiç durmadı.

4 Haziran günü Anayasa Mahkemesinin Türk Medeni Kanunu’nun 175. maddesine ilişkin verdiği karar, yoksulluk nafakasının “süresiz olarak verilebilir” ibaresinin iptali ile siyasi iktidarın yanında yer alarak kadınların kazanılmış hakkını gasp etti. Hemen akabinde 12. yargı paketinin basına sızan taslağında ise buna dair medeni hukukta bir düzenlemenin olacağı yönünde oldu. Hiçbir Anayasa Mahkemesi kararını tanımayan ve uygulamayan iktidar, kadın kazanımı olan nafaka hakkını gasp etmenin kararını hemen yargı paketine eklemekte zaman kaybetmedi. Çünkü yıllardır bu saldırı için bekliyordu. Ancak diğer yargı paketleri gibi 12. yargı paketinin taslağında kadınların haklarına yönelik saldırılar, kadınların itirazları ve eylemleriyle bir süre daha püskürtüldü diyebiliriz. Basına yansıyan bilgiler bu maddelerin çıkarıldığı yönünde olsa da tehlike hâlâ devam etmektedir.

Çünkü AKP’nin kadın düşmanı politikaları artık “Aile Yılı” içerisinde kendisine bir hukuk bulma arayışında. Aile hukukunun eşitlik üzerinden değil, aile reisliği üzerinden yeniden bir dönüşüme uğratılmasında bir beis görmemektedirler. Bunu da her yargı paketi ile gündeme getirmektedirler.

Kadınların yaşamın her alanında eşitsizliklerle mücadele etmek zorunda kaldığı bir ülkedeyiz. Kadınlar bin bir emek, bedel ve mücadeleyle yasal kazanımlar elde ettiler. Bugün AKP iktidarının yaptığı, medeni hukukta kadınların kazanımlarını geriye götürmektir. Medeni hukukta değişikliklere giderek yeniden kadınlara sınırlar çizmek, yasalarda da inkâr edilen, ezilen ve sömürülen olmayı kadına rol olarak biçmektir.

TCK'de kadına yönelik şiddet ve taciz suçlarına yönelik uygulanması gereken cezalar, bugün cezasızlık politikalarıyla adliyelerde erkek egemenliğini yüceltmekte, kadınları ise cinsiyetçi saldırılarda savunmasız bırakmaktadır. Bu yasalar kadınların direnişiyle yazıldı ancak uygulanması için de kadınların örgütlü mücadelesi bu iktidarın üzerinde gölge olmak zorundadır. Çünkü AKP iktidarı siyasal olduğu kadar kültürel olarak da kadınların eşitlik ve özgürlük mücadelesine, yaşam hakkına, bedenine ve emeğine savaş açmaktadır.

Aile içinde kadın emeğinin görünmeyişi gibi, kadının ekonomik yaşama dâhil olmasındaki engeller de kadına biçilen rollerle ilgilidir. Parça başı işlerde güvencesiz bir şekilde ekmeğe ulaşmak isteyen kadınların şiddet gördüğü zaman boşanma iradesinin bile yaşamına mal olduğu ortadadır. Nafakayı tartışmaya açanlar, bir gün olsun bile kadın katliamları ile yüzleşmemektedir. Aile arabuluculuğu ile 6284 sayılı kanunun maddeleri askıya alınmak istenmektedir. Şiddet gören kadınların beyanlarının esas alınması gerekirken, şiddet faili ile yan yana gelmesinin engellenmesi şartken bu arabuluculukla kadının şiddet gördüğü eve dönmesi, nafaka, velayet, tazminat vs. haklarından vazgeçmesi, şiddet ile baş başa kalmasının bir mekanizması oluşturulmak istendiğinden hiç şüphemiz yoktur. Çünkü kadınlar AKP iktidarını da bu iktidarın kadın düşmanı politikalarını da çok iyi tanımaktadır.

Özellikle iktidarın barış ve demokratik toplum sürecinde kadınları hedef alan bu politikaları elbette ki yıllar yılı bulan kadınların barış mücadelesine yönelik bir saldırıdır. Kadın kazanımlarının bu süreçte tırpalanması tesadüf değildir. Savaşın her türlü hâlini yaşayan kadınların barış sürecinde eşitliğine ve haklarına saldırmak, kadınlara yönelik suçlarla da yüzleşmekten korktuğunun göstergesidir. Bu sürece kadınları dâhil etmeyen erkek egemen iktidar ve devlet aklı, tam da bu süreçte kadınları eve kapatmakta, aile ve nüfus politikaları genelgeleriyle hayatın içinde kadına yönelik şiddet sarmalını daha da büyütmektedir.

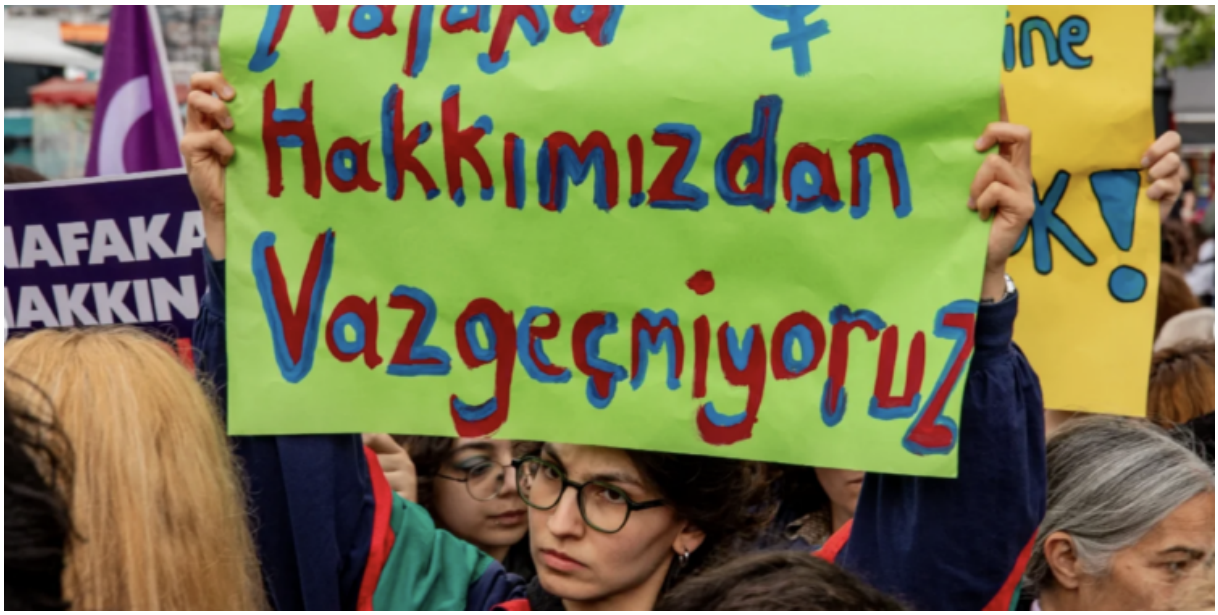
Bu yüzden biz kadınlar, iktidarın yargı adı altında gasp paketlerine karşı hiç olmadığı kadar örgütlü bir mücadeleyi büyütmek zorundayız. Mecliste, sokakta, bulunduğumuz her alanda kadınların eşitlik ve özgürlük mücadelesi, demokratik bir toplumun inşa mücadelesidir. Kapitalist sistemin ve iktidarın yarattığı krizler karşısında sadece kazanımlarımızı korumak için mücadele eden değil, kadınların eşit ve özgür yurttaşlar olduğu bir ülkeyi tahayyül etmenin mücadelesini ve yaşamını inşa edebiliriz. Bizleri yok

sayan, sömüren ve nefessiz bırakan bu düzene karşı cevabımız, isyanımızla daha çok örgütlenmek ve değişimi başarmak olacaktır.

Bu iktidara ve sisteme karşı Benazir Bhutto'nun dediği gibi, "Demokrasi en büyük intikamdır." Bu ülkenin demokratikleşmesi kadınların özgürlük mücadelesinden geçmektedir. Faşizm, savaş, OHAL ve baskı rejimlerinde erkek-devlet şiddetine biat etmeyenler bizleriz. Barış ve demokratik toplum sürecinde de biz kadınların haklarını, kazanımlarını geriye götürmeye çalışanlara karşı örgütlü mücadelemizle demokraside ısrar etmek ve bunun eylemini bulunduğumuz her yerde birlikte örmektir. Bu ülkeye sahici bir demokrasi, kadınların örgütlü mücadelesiyle gelecektir. Çünkü her hareketimizde bizlere zincir vurmak isteyen bir iktidar gerçekliği var. Ancak karşısında da zincirlerini çoktan atmış, bir direniş tarihine ve hafızasına sahip bir kadın gerçekliği var.

Otoriterleşen İktidar İlk Olarak Kadının Temel Haklarını Hedef Alır

Reyhan Yalçındağ-21 Haziran 2026

Eğitim, işe erişim, çalışma hayatı, siyasal katılım ve gelir paylaşımında cinsiyet eşitliğinin olmadığı bir ortamda "milli ailemizde kadının yeri evidir", "şu kadar çocuk doğurulmalıdır" gibi söylemlerle eğitim ve çalışma hayatının dışında bırakılan kadınlara, evliliğin boşanmayla sonlanması durumunda farklı, eşin ölümü nedeniyle sonlanması durumunda ise farklı davranılması, Anayasa'nın eşitlik ilkesine ve Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi'ne (CEDAW) açıkça aykırıdır

Öncelikle belirtmek gerekir ki, Anayasa Mahkemesi'nin geçtiğimiz günlerde iptal ettiği Medeni Kanun'un 175. maddesinde düzenlenmiş olan ve "boşanma nedeniyle yoksulluğa düşen tarafa süresiz nafaka bağlanır" kuralının uygulamasında, kamuoyunda yaratılmaya çalışılan algının aksine, yoksulluk nafakası her koşulda süresiz değildi. Medeni Kanun'un 176. maddesinde süresiz olarak bağlanmış olsa da yoksulluk nafakasının, "eşlerden birinin ölmesi" ve "nafaka alacaklısının yeniden evlenmesi durumunda" mahkeme kararına gerek olmadan kendiliğinden sona ereceği kabul edilmiştir. Bunun dışında kanuna göre, nafaka alacaklısının "evlenme olmaksızın fiilen başkasıyla yaşaması, 'haysiyetsiz' hayat sürmesi, çalışmaya başlaması, gelir elde etmesi" gibi durumlarda ise mahkeme kararıyla yoksulluk nafakası ortadan kaldırılmaktadır.

Bugün, Anayasa Mahkemesi'nin hukuka aykırı şekilde nafakanın "süresiz" olması kuralını iptal eden süreci başlatanlar, yani yoksulluk nafakasını tartışmaya açanlar, bahsettiğim bu maddeyi yok sayarak, sanki boşanmış kadına bir ayrıcalık veriliyormuş gibi, doğru

olmayan bir algıyı sürekli gündemde tutmuşlardır. Yoksulluk nafakası, boşanmayla birlikte çalışamaz durumda olan ya da çalışsa dahi yaşamını sürdürmeye yetmeyen tarafın, çalışabilir ve daha fazla geliri olan taraftan istediği nafaka olduğu hâlde, sanki yasa sadece kadına verilmiş bir hakmış gibi tartışmalar sürdürülmüştür. Yani konu, kadının temel insan hakları meselesine geldiğinde, tıpkı İstanbul Sözleşmesi'nden hukuka aykırı şekilde çekilmesinde olduğu gibi, her daim yasal düzlemde de pratikte de kadının aleyhine sonuçlanmaktadır.

Gerçekte yaşadığımız ise, yoksulluk nafakası talep eden tarafın neredeyse hep kadın olmasının nedenleri dikkate alınmadan; boşanma sonrası yaşadıkları ayrımcılık, dışlanma, çocuk bakımını üstlenmek zorunda kalma gibi sebeplerle çalışamamanın yanı sıra, kadının erken yaşta ve kimi zaman çocuk yaşta evlendirilmesi sebebiyle eğitim olanaklarından yararlanamaması, psikolojik ve fiziksel şiddetin devam etmesi gibi gerçeklerin göz ardı edilmesidir. Boşanma sonrasında birçok koşulun kadının aleyhine gelişmesini görmezden gelen, birçok nedenle kadının yaşadığı ciddi maddi imkânsızlığı dert etmeyen zihniyet, adı üzerinde, sırf "yoksullaşmasın" diye yasada yer bulan hakkı bugün ortadan kaldırmaya niyetlenmiştir. Kaldı ki egemen üst sınıftan gerçekleşen ya da kimi "çok ünlü" isimlerin evliliklerinin sonlandığı ve astronomik rakamlarla nafaka verilen çok çok istisnai durumlar hariç, verilen miktarlar kadını yoksullaşmaktan kurtaramadığı gibi, mevcut ekonomik zorluklar dikkate alındığında "komik" rakamlara denk gelmektedir. Eğitim, işe erişim, çalışma hayatı, siyasal katılım ve gelir paylaşımında cinsiyet eşitliğinin olmadığı bir ortamda "milli ailemizde kadının yeri evidir", "şu kadar çocuk doğurulmalıdır" gibi söylemlerle eğitim ve çalışma hayatının dışında bırakılan kadınlara, evliliğin boşanmayla sonlanması durumunda farklı, eşin ölümü nedeniyle sonlanması durumunda ise farklı davranılması, Anayasa'nın eşitlik ilkesine ve Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi'ne (CEDAW) açıkça aykırıdır.

Kaldı ki, evlilik devam ettiği süre içinde kadının karşılıksız gerçekleştirdiği ve görmezden gelinen büyük ev içi emeği için dahi olsa, boşanmayla beraber kadının lehine nafaka verilmesi gerekirken, evlilik boyunca mesleğini sürdüremez durumda olan kadınların ya da engelsiz/engelli çocuk bakımı gerekçesiyle çalışamayan kadınların durumu da görmezden gelinmektedir. Aşağıda belirttiğim birkaç veri, tablonun vahametini ortaya koymaya yeter diye düşünüyorum:

• Boşanma sonrasında çocukların %74,6'sının velayeti kadınlara veriliyor. Türkiye'de bir çocuk için sağlanan ortalama iştirak nafakası miktarı 1.422,30 TL.
• 2013-2021 yılları arasında velayet sahibi olmayan babaların açtığı nafakayı azaltma davaları %83,3; tamamen ortadan kaldırma davaları ise %62 oranında artmıştır.
• Kadınlara verilen yoksulluk nafakası miktarları ve sayısının azlığını ispatlayan veri, "nafaka mağduru" olduğunu söyleyen erkeklerin aslında çocuklara verilen nafakadan bahsettiğini ortaya koymaktadır.
• 2.303.859 hane (%8,5) sadece anne ve çocuktan ya da çocuklardan oluşuyor ve bu oran her geçen yıl artıyor.
• 3 yaşın altında çocuğu olan erkeklerin istihdam oranı %90,9 iken, kadınlarda bu oran yalnızca %26,9.
• Ve en önemlisi, çocukların %36,8'i, kadınların %30,1'i Türkiye ortalamasının üzerinde bir oranda yoksulluk ve sosyal dışlanma riskiyle yaşıyor.

Kadın cinayetlerinin rutin hâle döndüğü bir ortamda, kadına yönelik her türlü şiddetle mücadelenin güçlendirilmesi gerekirken İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılması bir yana, kadınları her türlü şiddetten koruyan, daha doğrusu uygulamadaki sorunlar sebebiyle koruması gereken 6284 sayılı Kanun'dan ve Medeni Kanun'dan doğan hakların sürekli tartışmaya açılması; kadınların evlilik içinde maruz kaldığı ekonomik eşitsizliği, yoksullaşmayı ve güvencesizleşmeyi görünmez kılarken, son olarak Anayasa Mahkemesi'nin nafakaya dair verdiği türden kararlarla kadınların kazanılmış hakları birer birer kaldırılıyor ve maalesef egemen sistemin bu yöndeki politikaları toplumsal cinsiyet eşitsizliğini daha da derinleştiriyor. Tam da bu noktada belirtmek gerekir ki, tıpkı kürtaj hakkının büyük ölçüde yasaklandığı Polonya, Andorra örneklerinde görüldüğü gibi, sağ popülist iktidarlar, iktidara geldikten hemen sonra birçok antidemokratik uygulamaya hız verirken kadınların kazanılmış haklarına yönelik saldırıları da eş zamanlı olarak getiriyor. Türkiye'de de kadınların insan haklarının adım adım tırpanlandığı bir yönetim şekli, yalnızca iktidarın toplumsal cinsiyet politikalarıyla açıklanamaz. Bu yaşadıklarımız, her geçen gün daha da otoriterleşen rejimin temel unsurlarındandır.

Kadın cinayetlerinin ve kadın yoksulluğunun arttığı, yargısal pratiklerin kadınlar aleyhine sonuçlar ürettiği bir ülkede; "hızlı boşanma" söylemiyle hakların daraltılması, aile arabuluculuğu, kadınları şiddet içeren ilişkiler içinde daha güvencesiz bırakacağı için endişelerimiz artmaktadır. Bir kez daha altını çizmek gerekir ki, tarafı olduğumuz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne uyum içinde kararlar vermesi gereken Anayasa Mahkemesi, yoksulluk nafakasının tüm boşananlara değil; boşanma nedeniyle yoksullaşan eşe

bağlandığını göz ardı ederek böylesi bir karara imza atmıştır. Önümüzdeki dönemde göreceğiz ki, bu karar hem hukuki açıdan kaos yaratacak hem de zaten yaşam mücadelesi veren kadınları daha da güvencesiz bırakacak. Böylelikle, kadınlar için evlilik iyice güvencesiz bir kuruma dönüştürülmüş olup karşılıksız emek vermesi beklenen taraf olarak daha baştan eşitsizliğe maruz bırakılan taraf olmaya devam edecektir.

Türkiye'deki toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadının ev içi ücretsiz bakım emeği, eğitim ve çalışma hayatındaki eşitsizlikler, ücretli istihdamdaki oranının %30'u geçmemesi, kadının yoksulluğuyla bağlantılı olarak çocuk yoksulluğu, var olan nafakaların yaşamsal hiçbir ihtiyacı karşılamadığı gerçeği tamamen görmezden gelinerek bu karara imza atılmıştır. Bu gerçeklik değişmemişken, kadınları koruyan mekanizmaların hedef alınması eşitlik değil, eşitsizliğin hukuk eliyle derinleştirilmesidir. Kadınların temel insan hakları alanındaki adım adım gerileme, son 25 yıllık iktidar pratiğinin sonuçlarından olup İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmeyle birlikte apayrı bir ivme kazanmıştır. Kadınlar olarak tüm bu olumsuz gidişatı tersine çevirebilecek tek yolun otoriterleşmeyle mücadele etmek olduğunu, bunun da toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşı mücadeleden ayrı düşünülemeyeceğini yaşadıklarımız ayan beyan ortaya koymuş durumda.

Kazanılmış hakların günbegün tırpanlandığı gerçeğinden hareketle, kadınların örgütlü hak mücadelesini büyüterek ve dayanışmayla sürdürmesi her zamankinden daha elzem görünüyor.

Aile mi, Kadın mı?

Canan Güllü-21 Haziran 2026

Bir ülkede her yıl yüzlerce kadın en yakınındaki erkekler tarafından öldürülürken aileyi güçlendirmekten söz etmek ne kadar anlamlıdır?

Türkiye'de aileyi koruma ve doğurganlığı artırma hedefleri güçlü bir siyasi söylem hâline gelmiş olsa da temel gerçek açıktır: Kadınların yaşam hakkı güvence altına alınmadan güçlü aileler kurmak mümkün değildir.

Devletin demografik hedeflerini ortaya koyan Aile ve Nüfus 10 Yılı Vizyon Belgesi; evliliklerin artırılması, doğurganlık hızının yükseltilmesi, genç nüfusun desteklenmesi ve aile kurumunun güçlendirilmesi gibi amaçları öne çıkarmaktadır. Ancak aileyi merkeze alan bu yaklaşımın başarısı, kadınların güvenli, eşit ve özgür bir yaşam sürüp süremediğinden bağımsız değerlendirilemez.

Türkiye'de kadınların karşı karşıya kaldığı en ciddi şiddet risklerinden biri kamusal alandan değil, en yakın ilişkilerinden ve yaşadıkları evlerden kaynaklanmaktadır.

Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu verilerine göre 2025 yılında 391 kadın erkekler tarafından öldürülmüştür. Aynı yılın "Aile Yılı" olarak ilan edilmiş olması, aileyi güçlendirme söylemi ile kadınların maruz kaldığı şiddet arasındaki çelişkiyi daha görünür hâle getirmektedir.

Kadın cinayetlerine ilişkin veriler, faillerin büyük bölümünün eş, eski eş, partner ya da ayrılmak istenen erkekler olduğunu göstermektedir. Cinayetlerin önemli bir kısmı evlerde gerçekleşmekte; kadınlar çoğu zaman boşanmak, ayrılmak veya yaşamlarına ilişkin bağımsız kararlar almak istediklerinde hedef hâline gelmektedir. Bu tablo, aile kurumunun kendiliğinden güvenli bir alan olmadığını ortaya koymaktadır. Aile, kadın erkek eşitliği temelinde koruyucu bir yapı olabilirken; güç ilişkilerinin eşitsiz olduğu koşullarda şiddetin ve denetimin üretildiği bir alana da dönüşebilmektedir.

Bu nedenle aileyi korumayı amaçlayan politikaların öncelikle kadınların güvenliğini ve yaşam hakkını merkeze alması gerekir. Ancak Aile ve Nüfus 10 Yılı Vizyon Belgesi'nde nüfusun azalmasına ilişkin kaygılar geniş yer bulurken, kadınların yaşam hakkı, ev içi şiddet, ekonomik bağımsızlık ve eşitsizlikler aynı ölçüde ele alınmamaktadır.

Oysa doğurganlık oranları ile kadınların yaşam koşulları arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Kadınların çocuk sahibi olma kararlarını yalnızca ekonomik göstergeler değil; güvencesiz çalışma koşulları, bakım yükünün eşitsiz paylaşılması, kreş eksikliği, iş güvencesi sorunları ve şiddet riski de belirlemektedir. Bu nedenle yalnızca doğum oranlarını artırmaya odaklanan politikalar, sorunun temel nedenlerini gözden kaçırma riski taşımaktadır. Kadınların güvenli, eşit ve destekleyici koşullarda yaşayamadığı bir ortamda aileyi güçlendirme hedefinin kalıcı sonuçlar üretmesi de güçleşmektedir.

Kadın Haklarından Aile Politikalarına: Değişen Paradigma

Türkiye'de kadınlara ilişkin kamu politikalarının son yirmi yılı incelendiğinde dikkat çekici bir dönüşüm görülmektedir. 2000'li yılların başında kadın erkek eşitliği, kadına yönelik şiddetle mücadele, siyasi temsil, eğitim ve istihdam gibi başlıklar öne çıkarken; Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı'nın 2011 yılında kapatılarak yerine Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın kurulması, kadın politikalarının giderek aile merkezli bir çerçeveye taşınmasının önemli göstergelerinden biri olmuştur.

Bu dönüşüm yalnızca söylemde değil; kurumsal yapılarda, mevzuatta, kamu kampanyalarında ve bütçe önceliklerinde de kendisini göstermektedir. Kadınların bireysel hak öznesi olarak ele alınması yerine, aile içindeki rolleri üzerinden tanımlandığı bir yaklaşım giderek güç kazanmıştır.

Oysa kadın hakları mücadelesinin temel kazanımlarından biri, kadının aile içinde tanımlanan bir birey olmaktan çıkarak bağımsız bir yurttaş olarak kabul edilmesidir.

Eğitim hakkı, çalışma hakkı, siyasi temsil hakkı, miras hakkı ve şiddetten uzak yaşama hakkı bu anlayışın ürünüdür.

Bugün karşı karşıya olduğumuz temel sorunlardan biri de tam burada ortaya çıkmaktadır. Kadınların yaşadığı eşitsizliklerin nedeni çoğu zaman aile kurumunun zayıflığı değil, aile içindeki eşitsiz güç ilişkileridir. Kadınların ücretsiz bakım emeğini üstlenmesi, ekonomik bağımlılık, karar alma süreçlerinden dışlanma ve şiddet riskleri aileyi güçlendirme söylemiyle ortadan kalkmamaktadır.

Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu'nun yıllardır tuttuğu veriler, kadınların en fazla yakın ilişkiler içinde öldürüldüğünü göstermektedir. Eşler, eski eşler, birlikte olunan ya da ayrılmak istenen erkekler kadın cinayetlerinin başlıca failleri arasında yer almaktadır. Bu durum, kadınların karşı karşıya kaldığı tehlikenin dışarıdan değil, çoğu zaman içeriden geldiğini göstermektedir.

Bu nedenle aileyi kutsayan değil, aile içindeki eşitsizlikleri dönüştüren politikalara ihtiyaç vardır. Aksi hâlde kadınların maruz bırakıldığı yapısal sorunlar görünmez hâle getirilirken, kadınlardan daha fazla evlenmeleri, daha fazla çocuk doğurmaları ve daha fazla bakım yükü üstlenmeleri beklenmektedir.

Nafaka Tartışmaları ve Kadınların Ekonomik Güvencesi

Kadınların yaşam hakkı ile ekonomik bağımsızlığı arasındaki ilişki bu tartışmanın merkezinde yer almaktadır. Şiddette maruz bırakılan birçok kadın, gelir yetersizliği, barınma sorunu, çocukların bakımı ve sosyal destek eksikliği nedeniyle failden ayrılamadığını ifade etmektedir. Bu nedenle ekonomik güvenceler yalnızca refah politikalarının değil, aynı zamanda şiddetle mücadelenin de önemli araçlarıdır.

Bu noktada boşanma süreçleri ve nafaka hakkı etrafındaki tartışmalar önem kazanmaktadır. Son yıllarda özellikle "süresiz nafaka" konusu yoğun biçimde gündeme gelmiş, nafakanın kaldırılması veya sınırlandırılması yönündeki talepler çeşitli çevreler tarafından dile getirilmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin 4 Haziran 2026 tarihli iptal kararı da bu tartışmaları yeniden canlandırmıştır.

Ancak nafaka meselesi yalnızca aile hukukuna ilişkin teknik bir konu değildir. Türkiye'de kadınların iş gücüne katılım oranı erkeklerin gerisinde seyretmekte; kadınlar daha düşük ücretlerle çalışmakta, kayıt dışı istihdamda daha fazla yer almakta ve bakım yükü nedeniyle çalışma hayatından ayrılabilmektedir. Bu nedenle uzun yıllar ücretsiz ev içi

emek vermiş bir kadının boşanma sonrasında ekonomik olarak korunması sosyal devlet ilkesinin önemli bir gereğidir.

Nafaka tartışmalarında çoğu zaman gözden kaçan nokta da budur: Kadınların önemli bir bölümü boşanma sonrasında ciddi bir yoksulluk riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Ekonomik güvencesi olmayan kadınların şiddet içeren ilişkileri terk etmesi zorlaşırken, nafaka kadınların bağımsız bir yaşam kurabilmesinin ve şiddetten uzaklaşabilmesinin araçlarından biri hâline gelmektedir.

Oysa kadın örgütlerinin yıllardır dile getirdiği temel sorun, nafakanın varlığı değil, tahsil edilememesidir. Nafaka yükümlülüğünün yerine getirilmediği binlerce dosya bulunurken, nafakanın kendisinin tartışma konusu yapılması kadınlar açısından ayrıca kaygı vericidir.

Daha da önemlisi, kadın cinayetlerinin önemli bir bölümünün boşanma sürecinde, ayrılık aşamasında veya ayrılık sonrasında gerçekleştiği bilinmektedir. Kadınların ekonomik güvencelerini zayıflatabilecek her düzenleme, aynı zamanda şiddetten uzaklaşma imkânlarını da etkileyebilmektedir.

Aile Politikalarının Görünmeyen Yüzü: Kadınların Yurttaşlık Hakları

Aile ve Nüfus 10 Yıllık Vizyon Belgesi'nin temel yaklaşımı incelendiğinde kadınların öncelikle anne, eş ve bakım veren rolleri üzerinden tanımlandığı görülmektedir. Oysa modern demokrasilerde kadınlar öncelikle bağımsız bireyler ve eşit yurttaşlardır.

Kadınların toplumsal konumunu yalnızca aile içindeki rolleri üzerinden tarif eden politikalar, farkında olmadan kadınların kamusal alandaki varlığını, ekonomik bağımsızlığını ve karar alma süreçlerine katılımını ikinci plana itebilmektedir.

Kadınların doğurganlık kararları üzerinde söz sahibi olabilmesi ancak ekonomik bağımsızlıklarının güvence altına alınmasıyla mümkündür. Kadınların iş gücüne katılamadığı, kreş hizmetlerinin yetersiz olduğu, bakım yükünün büyük ölçüde kadınların omuzlarında kaldığı bir ortamda nüfus politikalarının başarıya ulaşması da mümkün değildir.

Bugün Türkiye'nin ihtiyacı olan şey kadınları aile için güçlendirmek değil; kadınları kendi hakları için güçlendirmektir. Çünkü kadınların özgürleşmesi aileyi zayıflatmaz. Tam tersine, kadın erkek eşitliği temelinde kurulan ilişkiler daha sağlıklı aileler ve daha güçlü bir toplum yaratır.

İstanbul Sözleşmesi'nden Çıkışın Gölgesinde

Aile ve Nüfus 10 Yıllık Vizyon Belgesi'nin tartışıldığı bir dönemde göz ardı edilmemesi gereken en önemli gelişmelerden biri İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararıdır.

Türkiye, İstanbul Sözleşmesi'nin ilk imzacısı ve ilk onaylayan ülkesi olmuştu. Sözleşme yalnızca kadına yönelik şiddetle mücadeleyi değil; şiddetin önlenmesini, şiddete maruz bırakılanın korunmasını, faillerin cezalandırılmasını ve bütüncül politikaların geliştirilmesini öngörüyordu.

Ancak son yıllarda sözleşmeye yönelik yürütülen tartışmalarda dikkat çekici bir söylem öne çıktı: İstanbul Sözleşmesi'nin aileyi zayıflattığı iddiası.

Oysa asıl soru şudur: Bir aileyi güçlü yapan nedir?

Şiddetin gizlendiği, kadınların ekonomik bağımlılığa zorlandığı, çocukların istismara uğradığı bir yapı mı; yoksa tüm bireylerin haklarının güvence altında olduğu eşitlikçi bir yaşam mı?

Kadınların güvende olmadığı bir aile yapısının korunması toplumsal refah üretmez; aksine şiddetin kuşaktan kuşağa aktarılmasına yol açar.

Pekin'den Bugüne Verilen Sözler

1995 Pekin Dünya Kadın Konferansı, kadın hakları mücadelesinde tarihî bir dönüm noktası olmuştur. Aradan geçen otuz yılda önemli kazanımlar elde edilmiş olsa da kadın cinayetleri, ekonomik eşitsizlikler, dijitalde istismar ve mahrem görüntülerin yayınlanması, dijital şiddet ve siyasal temsildeki eksiklikler devam etmektedir.

Pekin+30 sürecinde yapılan küresel değerlendirmeler, kadın haklarında ilerlemenin kendiliğinden gerçekleşmediğini göstermektedir. Kazanılmış haklar korunmadığında geriye gidiş mümkündür.

Bugün kadınların karşı karşıya olduğu temel sorunlardan biri, hak temelli yaklaşım ile korumacı yaklaşım arasındaki gerilimdir. Kadınların hak sahibi bireyler olarak mı yoksa korunması gereken aile üyeleri olarak mı görüldüğü sorusu, bütün politika tartışmalarının merkezinde yer almaktadır.

Kadın Cinayetleri Bir Demokrasi Sorunudur

Kadın cinayetleri çoğu zaman münferit olaylar gibi sunulmaktadır. Oysa yüzlerce kadının benzer gerekçelerle öldürüldüğü bir ülkede artık münferit olaylardan değil, yapısal bir sorundan söz etmek gerekir.

Kadınlar itaat etmedikleri için, boşanmak istedikleri için, çalışmak istedikleri için, kendi yaşamlarına ilişkin karar almak istedikleri için öldürülmektedir.

Bu nedenle kadın cinayetleri demokrasi, insan hakları ve hukuk devleti meselesidir.

Bir ülkede kadınların yaşam hakkı korunamıyorsa, koruma kararlarına rağmen kadınlar öldürülüyorsa, şiddet uygulayan erkekler hakkında yeterli önlemler alınamıyorsa, sorun yalnızca bireysel suçlarda değil, kurumsal yapılarda da aranmalıdır.

Kadınların yaşam hakkını korumak devletin en temel yükümlülüğüdür. Bu yükümlülük yerine getirilmediğinde yalnızca kadınlar değil, hukukun üstünlüğü ve toplumsal güven de zarar görmektedir.

Türkiye bugün önemli bir yol ayrımındadır.

Bir yanda nüfus artışını, evlilik oranlarını ve aile kurumunu merkeze alan politikalar bulunmaktadır. Diğer yanda ise kadınların yaşam hakkını, ekonomik bağımsızlığını, şiddetten uzak yaşama hakkını ve insan haklarını merkeze alan yaklaşım yer almaktadır.

Oysa gerçekte bu iki hedef arasında bir çelişki yoktur. Kadınların öldürülmediği, ekonomik olarak güçlendiği, bakım yükünün adil paylaşıldığı, hukukun etkin biçimde işlediği toplumlar aynı zamanda ailelerin de güçlü olduğu toplumlardır.

Bu nedenle Türkiye'nin geleceği üzerine yürütülen tartışmalarda asıl soru kaç çocuk doğacağı değil, kadınların nasıl yaşayacağı olmalıdır.

2025 yılında 391 kadının öldürüldüğü bir ülkede nüfus politikalarından önce konuşulması gereken konu kadınların yaşam hakkıdır. Çünkü kadınların öldürüldüğü, yoksullaştırıldığı ve haklarının tartışmaya açıldığı bir ortamda aileyi korumak mümkün değildir.

Öncelikle korunması gereken kadınların yaşam hakkıdır.

Kadınların yaşadığı bir ülkede aile de yaşar, toplum da yaşar, demokrasi de yaşar, gelecek de yaşar.

Uzun Yıllara Dayanan Saha Deneyimimden Politika Önerileri

Yaklaşık kırk yıla yaklaşan kadın hakları mücadelem, yerel yönetimlerle yürüttüğümüz eşitlik çalışmaları, ev içi şiddet hattında edindiğimiz deneyimler ve kadınların adalete erişim süreçlerinde karşılaştığımız sorunlar bize çözüm yollarını da göstermektedir.

- 6284 sayılı Kanun etkin ve eksiksiz biçimde uygulanmalıdır.
- Koruma ve uzaklaştırma kararlarının ihlali hâlinde hızlı ve caydırıcı yaptırımlar devreye girmelidir.
- Kadın sığınaklarının sayısı ve kapasitesi artırılmalıdır.
- Ev içi şiddet mağdurlarına yönelik acil gelir desteği ve barınma programları oluşturulmalıdır.
- Kreş hizmetleri yaygınlaştırılmalı, bakım yükü yalnızca kadınların sorumluluğu olmaktan çıkarılmalıdır.
- Kadın istihdamını artıracak özel teşvik programları geliştirilmelidir.
- Nafaka, sosyal yardım ve istihdam politikaları birlikte ele alınmalıdır.
- Kadına yönelik şiddet davalarında cezasızlık algısını ortadan kaldıracak etkili yargısal mekanizmalar kurulmalıdır.
- Eğitim sisteminde kadın erkek eşitliği, insan hakları ve şiddetsiz yaşam kültürü güçlendirilmelidir.
- İstanbul Sözleşmesi'nin temel ilkeleri doğrultusunda önleme, koruma, kovuşturma ve bütüncül politika yaklaşımı yeniden güçlendirilmelidir.

Kadınların güven içinde yaşayabildiği, ekonomik olarak bağımsız olabildiği ve hukukun etkin biçimde koruduğu bir toplum, yalnızca kadınlar için değil, aileler ve toplumun bütünü için de daha güçlü ve daha adil bir gelecek anlamına gelecektir.

Saha mücadelem boyunca gördüğüm en temel gerçek şudur: Kadınların yaşam hakkının güvence altına alınmadığı hiçbir yerde ne aile güçlenebilir ne de toplumsal refah sağlanabilir.

Bu nedenle mücadelemi kadınların insan hakları, kadın erkek eşitliği ve şiddetsiz bir yaşam hakkı için sürdürmeye devam edeceğim.

Çünkü biliyorum ki:

Dayanışma yaşatır, mücadele kazandırır.

Ve şu soru ile noktayı koyacağım:

“Kadın Yaşamadan Aile Yaşar mı?”

Yoksulluk Nafakası Değil, İnsana Yaraşır Bir Ekonomik Güvence

Sakine Esen Yılmaz-21 Haziran 2026

Karşımızda uluslararası sözleşmeleri yok sayan, demokratik değerlerle değil ebedî iktidar uğruna her şeyi yozlaştıran bir güç var. Bu güç ve onun yarattığı yozlaşmalara keskin bir neşter vurulmadan herhangi bir alanda sorunların çözülmesini beklemek boşa zaman ve enerji kaybından başka bir anlama gelmeyecektir

Anayasa Mahkemesinin Türk Medeni Kanunu'nun 176. maddesindeki süresiz nafaka ibaresini iptal etmesi ve 12. Yargı Paketi ile yeniden düzenlenmesi, bir yandan AKP iktidarının iş başına gelmesinden bu yana devam eden kadınları ikincilleştirme ve kadınlar üzerinden toplumu kendi hedefleri doğrultusunda yeniden dizayn etme stratejisinin bir parçası, diğer yandan hukuk sisteminin iktidarın elinde, erkekleri koruyan kullanışlı bir aparata dönüştürüldüğünün çarpıcı bir göstergesi. On yıllar içerisinde kadınlara karşı sistemli ve örgütlü olarak suç işleyen ve bu suçları cezasızlıkla adeta destekleyen bir düzen kuruldu.

Bu düzen içerisinde kadınlara önce anne ve eş olma rolü biçildi. En az üç çocuk doğurması öğütlendi, şiddete uğrasa bile "kol kırılır, yen içinde kalır" yaklaşımıyla boşanmaması tavsiye edildi. Kadınlar için erkeğe bağımlı bir hayat öngörüldü. Bu bağımlılık ilişkilerini reddeden kadınlar boşanma aşamasında ya da sonrasında erkekler tarafından şiddete uğradı, öldürüldü. Şimdi de boşanmaları durumunda zaten hâlihazırda kuş kadar olan ve fiilî olarak ödenmeyen yoksulluk nafakası, yani boşanma nedeniyle yoksulluğa düşecek tarafın, temel geçim giderlerini karşılayabilmek için diğer taraftan

mali gücü oranında nafaka isteyebileceğini düzenleyen yasa maddesi ortadan kaldırılıyor. Hem de ilk bakışta kulağa makul ve tutarlı gibi görünen; fakat aslında büyük bir dezenformasyona dayanan argümanlarla. Deniliyor ki nasıl bir yıl evli kalınıp boşandıktan sonra ömür boyu erkekler boşandıkları eşlerinin geçimini sağlamakla yükümlü olur? Sözüm ona nafaka verdikleri için evlenemeyen ve hayatlarını yeniden kuramayan erkekler varmış (?) Bir de nafaka yüzünden boşanma sonrası tartışmalar ve anlaşmazlıklar uzuyormuş. Boşanma sonrası ve sırasında tartışmalar ve şiddet, erkeğin kadınları kendi mülkleri olarak görmesinden kaynaklanıyor ve erkeklerin nafaka yüzünden tekrar evlenemedikleri de koca bir yalandan ibaret.

Gerçekçi olmak gerekirse esas mesele, asgari ücretin neredeyse dörtte biri kadar olan ve çoğu zaman ödenmeyen nafakanın varlığında erkeklerin omzunda bir yük olması ya da bu nafakanın ödenmemesi hâlinde kadınların olduklarından çok daha fazla mağdur olmalarından ziyade, kadınların sindirilmesi ve boşanmak isteyen kadınlar üzerinde caydırıcı bir etki yaratması beklentisi. Aksi takdirde bugün Meclis'te tek başına çocuk büyüten ve yoksul olan kadınlar için özel teşvik kredileri, vergi muafiyetleri, sağlık, eğitim, komünikasyon destekleri; kadınların iş bulmalarını kolaylaştıracak kurslar vb. ile ilgili yasal düzenlemeler konuşuluyor olunabilirdi.

AKP iktidarı, iş başına geldiğinden beri kadınları eve kapatma ve aile içine hapsetme stratejisini sistematik biçimde hayata geçiriyor. Taktik olarak da bir grup erkek eliyle önce bir kamuoyu yaratıyor, ondan sonra da yasama ve yargıyı devreye koyuyor. Peki bir sonraki adım ne olacak? Geçtiğimiz haftalarda dolaşıma sokulan "Evde kalsın kızlar ne olur Reis" videosuna bakacak olursak sonraki adımın kadınların çalışma hayatına katılımı ile ilgili olabileceği şüphesi hiç de komplovari olmayacaktır.

Bugüne dek yaşananlar ortadayken peki kadınlar ne yapmalı? İktidarın kadınlara yönelik bu stratejisi nasıl boşa çıkarılabilir? Esasında kadınların ve kadın örgütlerinin üzerinde durmaları gereken kritik noktanın bu olması gerekiyor.

Bunu yapabilmenin yegâne yolu kadınların kendilerini güçlendirmelerinden geçiyor. Yasalar elbette ki önemli. İstanbul Sözleşmesi için de nafaka hakkı ya da kadınların eşit yurttaşlık hakları için de mücadeleye devam edilmesi gerekiyor. Ancak içinde bulunulan koşullarda var olan yasaların dahi keyfî bir biçimde uygulanmaması ya da boşa çıkarılması gerçeğiyle karşı karşıyayız. Karşımızda uluslararası sözleşmeleri yok sayan, demokratik değerlerle değil ebedî iktidar uğruna her şeyi yozlaştıran bir güç var. Bu güç ve

onun yarattığı yozlaşmalara keskin bir neşter vurulmadan herhangi bir alanda sorunların çözülmesini beklemek boşa zaman ve enerji kaybından başka bir anlama gelmeyecektir.

Bununla beraber düşüncelerimizi ve hayatlarımızı kendi başımıza özgürleştirmenin olanaklarını bulmalıyız. Öz güç, öz savunma, otonom örgütlenmeler bu konuda bir çıkış noktası oluşturabilir. Dernek veya platform örgütlenmeleri kadınların güçlenmesi için artık ne yazık ki yeterli değil. Basın açıklamaları ve yürüyüşler yapmak da öyle. Daha farklı dayanışma ağlarına ihtiyacımız var. Mesela kadınların işsiz kaldıklarında iş bulmalarına yardım edebilecek, şiddete maruz kaldıklarında kapısını çalabilecekleri kız kardeşlik evlerine ihtiyaç var. Bütün bunlar belki bir ütopya gibi görünüyor; ancak şimdiye kadar bir distopya olarak gördüğümüz her şey iktidar eliyle gerçekleştirildi ve gerçekleştirilmeye devam ediliyor. O hâlde neden bizler de ütopyalarımızı gerçeğe dönüştürmeyelim? Şimdiye dek her yöntemi denedik. En büyük gece yürüyüşlerini yaptık. En güzel bildirileri kaleme aldık. Kadınlar aleyhine çıkarılmak istenen yasaları durdurduk. Yeni yasalar yapılmasını sağladık. Peki ne oldu? Başladığımız yere geri dönmediysek de dönmek üzere olduğumuzu gördük. Artık bazı şeyleri farklı yapmak zorundayız. Neden kadınlar yoksulluk nafakası için mücadele etsin? Bizlerin yoksulluk nafakasına değil, insan onuruna yaraşır bir ekonomik güce sahip olması gerekir. Esasında bunun olanakları için mücadeleyi örgütlemeliyiz. Yoksa her seferinde yeni bir saldırı yasası ve ona karşı geliştirilen protesto gösterileri, sonrasında kabullenme ve sönümlenme şeklinde devam eden döngüden çıkamayacağız.

Nafakayı da Yaşamı da Savunuyoruz

Newroz Uysal-21 Haziran 2026

Ekonomik şiddetin görünür kısmı kadının çalışmasının engellenmesi, gelirine el konulması ya da ekonomik kaynaklardan mahrum bırakılmasıdır. Oysa ekonomik şiddet en çok kadının zamanına, geleceğine, hayatına el konulmasıdır. Bir kadının iş ve yaşam planlarını sürekli ertelemek zorunda kalması, mesleğinde ilerleyememesi, çocuk bakımının asli sorumlusu olarak görülmesi, yaşlı bakımının doğal yüklenicisi sayılması da ekonomik şiddetin parçalarıdır

Bir kadın kaç kez çalışır?

Her gün sabah işine gittiğinde bir kez.

Eve döndüğünde bir kez daha.

Çocuğun bakımını üstlendiğinde, yaşlı aile bireylerine baktığında, ertesi günün hazırlığını yaptığında, evin duygusal yükünü taşıdığında yeniden yeniden çalışır. Mesai harcar. Ancak kadınların yaptığı her çalışma ’emek’ sayılmaz. Emek görünmez kılınır. Görünmezlik eşitsizliği eşitsizlik görünmezliği besler. Ve bir gün o eşitsizlik öyle normalleştirilir ki kadınların neden yoksullaştığı sorusunun yerini başka soruya bırakır: Kadınlar neden nafaka alıyor?

Bugün 12’nci yargı paketinde nafaka etrafında yürütülen tartışmalar da bu görünmezliğin üzerine kuruludur. Nafaka tartışmaları kadınları çoğu zaman boşanmış, çalışmayan ve ekonomik olarak tamamen eski eşine bağımlı kişiler olarak resmediyor. Oysa kadınların

yaşadığı ekonomik şiddet bundan çok daha geniş, derin ve yapısaldır. Milyonlarca kadın her gün çalışıyor. Fabrikalarda, tarlalarda, hastanelerde, okullarda, belediyelerde, ofislerde, AVM'lerde, tekstil atölyesinde ve üniversitelerde çalışıyor. Ancak çalışıyor olmak ekonomik eşitlik anlamına gelmiyor.

Çünkü erkek egemen sistem kadını gelirden mahrum bırakırken emeğini değersizleştirir, zamanına el koyar, bakım yükünü onun omuzlarına bırakır ve yaşamını bölünmüş bir emek rejimine hapsederek yoksullaştırır. Bu nedenle meselenin asıl odağını kadınların hayatın her alanında maruz bırakıldığı ekonomik tahakküm ve ekonomik şiddete yönlendirmeliyiz.

Kadının Ekonomiden Koparılışı ve Ailenin Rolü

Kadınların ekonomik şiddete maruz bırakılması yalnızca bugünün aile ilişkileriyle açıklamak elbette sınırlı kalır. Ekonominin kökenine, anlamının değiştirilmesine kadar uzanır.

Jineolojî perspektifinden bakıldığında ekonomi üretim, tüketim ve ticaretin ötesinde, toplumun ahlaki değerleriyle uyumlu biçimde yaşamı sürdürme faaliyetidir. İnsanların, doğanın ve toplumun ihtiyaçlarını karşılamayı esas alır. Bu anlamıyla ekonomi, yaşamın kendisine dairdir. Ve bu yaşam ekonomisinin ilk kurucu öznesi kadındır.

Kadın; beslenmenin, barınmanın, bakımın, üretimin, paylaşımın ve toplumsal sürekliliğin merkezindeydi. Ekonomi, kadın etrafında gelişen toplumsallığın ahlaki ve komünal değerleriyle şekillenmişti. Ancak erkek egemen uygarlığın gelişimiyle birlikte ekonomi yaşamı örgütleme sanatı olmaktan çıkarılıp iktidar, pazar, meta, mülkiyet ve birikim alanına dönüştürüldü. Kadın bu dönüşümde sadece ekonominin dışına atılmadı; daha sinsi bir biçimde ekonominin görünmeyen temeli haline getirildi. Kadının emeği yaşamı ayakta tutmaya devam etti ama ekonomi, değer, kar veya üretim sayılmadı.

Tam da burada aile kurumu kritik bir rol oynadı.[1] Aile, bir yanıyla dayanışma ve ortak yaşam alanı olabilirken; erkek egemen sistem içinde kadın emeğinin denetlendiği, görünmezleştirildiği ve "doğal görev" olarak tanımlandığı bir alana döndü. Kadın ev içine kapatıldıkça kamusal alandan, kadınlar arası ortak deneyimden, toplumsal dayanışmadan ve emeği üzerinde söz kurma gücünden de koparıldı. Her ev, çoğu zaman kadının başka kadınlardan yalıtıldığı; bakımın, sabrın, fedakârlığın ve emeğin kişisel sorumluluk gibi gösterildiği bir alana dönüştü.

Halbuki kadının bakım emeği olmadan ne aile ne piyasa ne de sistem çarkı ayakta kalabilir. Asıl ekonomi yaşamı sürdürebilmektir. Bu nedenle kadınların ekonomik şiddeti parasız bırakılmanın altındaki kadının ekonomi kurucu öznesi olmaktan çıkarılmasıdır.

Ekonomik Şiddetin Görünmeyen Yüzü

Ekonomik şiddetin görünür kısmı kadının çalışmasının engellenmesi, gelirine el konulması ya da ekonomik kaynaklardan mahrum bırakılmasıdır. Oysa ekonomik şiddet en çok kadının zamanına, geleceğine, hayatına el konulmasıdır. Bir kadının iş ve yaşam planlarını sürekli ertelemek zorunda kalması, mesleğinde ilerleyememesi, çocuk bakımının asli sorumlusu olarak görülmesi, yaşlı bakımının doğal yüklenicisi sayılması da ekonomik şiddetin parçalarıdır.

Öz itibariyle kadının ekonomik özne olma kapasitesinin sınırlandırılmasıdır. Ve en vahşi şiddet biçimidir. Kadının kendi yaşamı üzerinde söz kurma gücünün aşındırılmasıdır. Sosyal hak, eğitim, kültür, sağlık ve insanca yaşam imkanına erişememe halidir. Bu nedenle kadın yoksulluğu ile kadın özgürlüğü arasında temel bir ilişki vardır. Kadın yoksulluğu politiktir. Kadın ne kadar ekonomik olarak bağımlı hale gelirse, özgürlük alanı da o kadar daralır.

Nafaka Tartışmaları Neden Bugün Yükseliyor?

Kadının nafaka hakkı, yıllardır farklı gerekçelerle sürekli gündemde tutuldu. Son günlerde de hukuksal başlık olarak AYM'nin son kararı ile sahnede. Nafaka tartışmalarının neden tam da bugün yeniden gündeme getirildiği sorusu önemlidir.

2025 yılının "Aile Yılı" ilan edilmesi, cinsiyetçi genelgelerin ardı ardına yayınlanması, tartışmanın bu bağlamın içinden yükselmesi nafaka üzerinden 'milli aileyi' başarmanın politikalarıdır. Bu yaklaşımda kadın bağımsız eşit bir yurttaş olarak, özne olarak görülmez. O/Onlar aile kurumunun taşıyıcısı, annelik rolünün temsilcisi ve aile bütünlüğünün güvencesi olarak tanımlanmaktadır. Boşanma ise kadınların özgürleşme hakkı olarak değil, korunması gereken aile yapısının çözülmesi olarak ele alınmaktadır. Tam da bu nedenle nafaka tartışmaları kadınların bağımsız yaşam kurma hakkıyla doğrudan ilişkilidir. Nafaka kadınların boşanma hakkını fiilen kullanabilmesiyle, kadınların şiddet ilişkilerinden çıkabilmesiyle ilgilidir.

Ne yazık ki bu tartışmalar yürütülürken kadınların maruz kaldığı fiziksel şiddet, psikolojik şiddet, ekonomik şiddet ve yıllarca üstlenilen bakım emeği görünmez kılınmaktadır. Buna karşılık erkek mağduriyeti söylemi tartışmanın merkezine yerleştirilmektedir. Oysa veriler

bambaşka bir tabloyu göstermektedir.[2] Kadın Dayanışma Vakfı'nın araştırmasına göre hükmedilen yoksulluk nafakalarının büyük bölümü bin liranın altındadır. Yoksulluk nafakasının ortalama miktarı ise kamuoyunda yaratılan algının çok uzağındadır.
Yine Diyarbakır Barosu Kadın Hakları Merkezi'nin 2017-2018 yılları arasında iki yıl içerisindeki dava dosyaları inceleme raporu[3] ve resmi açıklamalar, hükmedilen nafakaların önemli bir bölümünün hiç ödenmediğini ya da düzensiz ödendiğini göstermektedir. Dolayısıyla bugün tartışılan şey kadınların yüksek nafakalarla hayatlarını sürdürmesi sınırlı örneklerle algı yaratımıdır. Kadınlara saldırıya dönüşen şey, zaten oldukça sınırlı olan bir ekonomik güvencenin daha da sınırlandırılmasıdır.
Kadınların neden nafaka aldığı değil, erkeklerin neden nafaka ödediği konuşulmaktadır. Kadınların neden yoksullaştığı değil, nafakanın neden sürdüğü ne kadar süreceği ön plana çıkarılmaktadır. Bu nedenle nafaka tartışması ekonomik gerçeklikten çok ideolojik ve siyasal bir zeminde yürütülmektedir.

Hatırlamak isterim ki araştırmalar kadınların ekonomik kırılganlığının boşanma sonrasında değil, çoğu zaman evlilik ve bakım yükleriyle birlikte derinleştiğini açığa çıkarmıştır. Çalışma hayatı olarak baktığımızda da kadınların istihdam oranı evlilik sonrasında düşmekte, ilk çocukla birlikte daha da gerilemektedir. Bu tablo bize önemli bir gerçeği göstermektedir: Kadınlar boşandıkları için yoksullaşmıyor. Kadınlar çoğu zaman evlilik içindeki eşitsiz iş bölümü ve bakım yükleri nedeniyle ekonomik olarak kırılgan hale geliyor. Bordroya yansımayan emek nafakaya dönüştüğünde birkaç kuruş dahi 'Yük' görülür. Nafaka ise bu eşitsizliğin nedeni değil, görünür sonuçlarından biridir.

Nafakanın Ötesinde: Kadın Özgürlüğü ve Yaşam Hakkı
Kadınların ekonomik özgürlüğüne yönelik her saldırı aynı zamanda yaşamlarına yönelik bir müdahaledir. Kadınların şiddet ilişkileri içinde yaşamaya mecbur bırakılması, özgür yaşam kurma imkanlarının ellerinden alınması erkek egemen sistemin ve onun yarattığı toplumsal cinsiyet eşitsizliğin sonuçlarıdır. Türkiye'de her yıl yüzlerce kadın boşanmak istediği için tehdit ediliyor, şiddete maruz kalıyor, hatta öldürülüyor. Bu nedenle nafaka tartışması yalnızca ekonomik bir başlık değildir. Kadınların şiddetten çıkabilme, kendi yaşamlarını kurabilme ve hayatta kalabilme hakkı, kendi emekleri üzerinde yükselen yaşamda özgür yaşayabilme hakkıdır. Nafaka bunun maddi değil sembolik anlamını içerir.

Kadın özgürlük mücadelesinden kadın emeğinin görünür olmadığı kadın iradesinin tanınmadığı bir yerde eşitlik olmaz. Kadınların özgür olmadığı bir yerde toplum özgür

olmaz. Bu nedenle kadınlar nafakayı ‘nafaka’ olarak ödeme kalemi olarak savunmuyor. Kadınlar yaşamı ve kendi yaşamlarını savunuyor. Kadınlar, şiddetten uzaklaşma hakkını, kendi yaşamları üzerinde karar verme haklarını savunuyor.

Biz kadınlar bugünlerde nafakanın kaç yıl süreceği yerine kadınların neden hala yoksulluğun en ağır yükünü taşıdığını tartışıyoruz. Kadınların şiddetin her türlüsünden uzaklaştığı, kadın kimliğiyle var olabildiği, özgürleşebilmesinin mücadelesini veriyoruz. Kadınların görünür emeğiyle yaşamı büyüttüğümüz ölçüde demokratik ve eşit bir yaşam mümkün olacaktır. Yaşamı savunan her kadın, özgür yarınların da kurucusudur.

---

[1] https://demokratikmodernite.org/ozgur-toplumun-ahlaka-dayanan-yeni-ekonomik-sistemi-ve-jineoloji/
[2] http://www.mezopotamyaajansi44.com/tum-haberler/content/view/315451
[3] https://www.diyarbakirbarosu.org.tr/yayin/34/index.html

Sömürge Gerçekliğinde Dersim

Şükran Demir-21 Haziran 2026

Evet, korku iklimi derin. Evet, öğrenciler, kadınlar ve gençler üzerinde sistematik bir baskı var. Fakat bütün bunlara rağmen kadınların birbirine anlattığı her hikâye, sessizliği yırtan her söz, yan yana gelişimiz ve "peşini bırakmayacağız" deyişimiz bu karanlığın içinde açılan bir gediktir

Dersim, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e uzanan devlet aklının sürekli hedefinde tutulmuş; katliamla, sürgünle, zorunlu iskânla, asimilasyonla, karakolla, okul politikalarıyla, yasakla ve korkuyla sindirilmeye çalışılmış bir coğrafyadır. Erken Cumhuriyet'in merkezileşme ve Türkleştirme politikaları Dersim'de idari düzenlemelerle birlikte halkın dili, inancı, kimliği, hafızası ve yaşam biçimi üzerinde kurulan sistematik baskıyla hayata geçirilmiştir. 38 Dersim katliamı sonrası kız çocuklarının ailelerinden koparılarak başka şehirlerde subay ailelerinin yanına verilmesi, Sıdıka Avar'ın Elazığı Kız Enstitüsü'de topladığı kız çocuklara Türkçe öğretmeyi bir "insanlaştırma" misyonu olarak anlatması, İsmet İnönü'nün "okul yaptık, karakol yaptık, yol yaptık" sözleriyle özetlenen devlet yaklaşımı; Dersim özelinde Kürtlere yönelik genel politikanın da özetiydi. Özellikle kız çocukların, kadınların o gün olduğu gibi bu bugün de süren militarist, sömürgeci ve asimilasyoncu politikaların en ağır biçimlerine maruz bırakılması elbette hedeflenenin ne kadar köklü olduğunu gösterir durumda. Bu topraklarda yaşayan sayısızca etnik, dini kimlikten geriye sadece Türklük ve Sünnilik kalması hedeflendi ki bu tekçi dayatmaya kaşı sayısızca mücadele verildi ve bugün hala Kürtler, Aleviler... bu mücadeleyi vermeye devam etse de ne yazık ki birçok kimlik de bu saldırılarla ortadan kaldırıldı. Bu saldırılar

elbette devam etmekte, onun için bugün hala özellikle eğitim alanının asimilasyon politikalarına araç olarak kullanıldığı Dersim'de sayısızca kız öğrencinin cansız bedenine ulaşıyoruz ve hatta bedenine bile ulaşamıyoruz. Bir valinin bir kız öğrencinin ölümünde kendi oğluyla nasıl işbirliği yaptığını, sırtını nasıl polise, başhekime, okula dayadığını izliyoruz.

Bugün Dersim'e girdiğinizde bütün bunlar geride kalmış bir geçmiş gibi durmuyor. Her tepeye kurulan karakolda, her girişe yerleştirilen kontrol noktalarında, kameralarla izlenen sokaklarda, üniversite kampüsünün içine taşınan devlet kurumlarında, yurt kapılarında bekleyen kolluk araçlarında, kadınların geceleri dışarı çıkarken duyduğu tedirginlikte yaşamaya devam ediyor.

Dersim'de rahat nefes almak kolay değil. Kentte kaldığınız kısa bir zaman içinde bile sürekli izlendiğiniz, takip edildiğiniz, kontrol edildiğiniz hissi bedeninize yerleşiyor. İnsana bir film sahnesini, Truman Show'daki yapay ve kapatılmış dünyayı hatırlatıyor; fakat Dersim'de yaşananlar bir kurgu değil, sömürgeci devlet aklının gündelik hayata sinmiş gerçeğidir.

6-7 Haziran tarihlerinde Barışa İhtiyacım Var Kadın İnisiyatifi ile Dersim'deydik. Amed'den, Batman'dan, İstanbul'dan, Ankara'dan, Eskişehir'den, Malatya'dan ve farklı kentlerden gelen kadınlarla birlikte Dersim Kadın Platformu'yla, öğrencilerle ve kadınlarla buluştuk. Bu buluşma kadınların sözünü birbirine ulaştırmak, üzeri örtülen suçların izini sürmek ve barışın ancak hakikatle mümkün olduğunu bir kez daha söylemek içindi.

Dersim'e giderken Gülistan Doku'nun kaybedilişinin birkaç kişinin işlediği kısıtlı bir suç olmadığını, bu hakikatin bütün açıklığına rağmen belli bir çevrede tutularak kapatılacak bir dava olmadığını biliyorduk. Ve orada dinlediğimiz her tanıklık, Gülistan'ın başına gelenlerin münferit olmadığını, aksine erkek-devlet şiddetinin, cezasızlığın ve özel savaş politikalarının iç içe geçtiği daha büyük bir düzenin parçası olduğunu bir kez daha gösterdi.

Gülistan Doku dosyasında yıllardır açığa çıkarılmayan, üzeri örtülen, korunup kollanan ilişkiler; bugün Dersim'de kadın öğrencilerin yaşadığı tehdit, taciz, baskı ve güvensizlik haliyle yan yana duruyor. Kadınların bize anlattıkları, bir kentin nasıl erkek egemen, militarist ve sömürgeci politikalarla kuşatıldığını açıkça ortaya koyuyordu. Her anlatı bir başka anlatıyı çağırıyor; her cümle, "burada yaşananlar tekil değil" gerçeğini

büyütüyordu. Kentin her alanına ve anına sindirilmiş bu baskı ve suç gücünü geniş bir çevreden alıyordu.

Dersim'de tanıştığımız kadınlardan taciz hikâyeleri, tehditler, cinsel istismar ağlarına çekilme girişimleri, şikâyetlerin üzerinin örtülmesi, şikâyet eden kadınların baskı altına alınması ve faillerin korunması üzerine birçok şey dinledik. Kadınların "seni işe aldırırım" denilerek istismar ağlarına çekilmeye çalışıldığını, "sizi eve bırakalım" gibi gündelik ve "sıradan" görünen cümlelerin tacizin kapısı haline getirildiğini, Kürtçe şiirden halaya kadar kadınların varoluş biçimlerinin erkeklik baskısı ile denetlenmeye çalışıldığını duyduk.

Bu tanıklıkların ortaklaştığı yer çok açıktı: Failler çoğu zaman asker, polis, uzman çavuş, güvenlik görevlisi, üniversite içinde gücü olan erkekler, iktidar ilişkileriyle korunan kişilerdi. Kadınlar şikâyet etmek istediklerinde ise çoğu kez şikâyet edecekleri mekanizmaların içinde zaten bu faillerin ya da onları koruyan ilişkilerin olduğunu biliyorlardı. Bu nedenle adalet arayışı, kadınlar için ikinci bir şiddet alanına dönüşüyordu.

Dersim'de bize aktarılan isimler, olaylar ve ilişkiler saklı değildi. Basına yansıyan, meclise taşınan, kurumların bildiği birçok iddiaya rağmen faillerin yerlerinde kalması, hatta kimi zaman ödüllendirilmesi, kadınlara verilen mesajın ne olduğunu gösteriyor: "Konuşsanız da bir şey değişmez." Fakat kadın mücadelesinin bize öğrettiği hakikat tam da burada başlıyor: Kadınlar konuştukça, birbirini duydukça, birbirinin tanıklığına sahip çıktıkça bu düzenin sessizliği bozulur.

Dersim'deki tablo bize bir kez daha gösterdi ki güvenlikçi politikalar kadınlar için güvenlik üretmiyor. Tam tersine, kadınların yaşam alanlarını daraltıyor, sokakları, yurtları, üniversiteyi ve kamusal alanı güvensiz hale getiriyor. Köprüden kente girildiği andan itibaren kameralarla, kontrol noktalarıyla, askerle, polisle, resmi ve gayriresmi denetimle karşılaşmak; bir şehirde kadınların özgürce yaşayabildiği anlamına gelmiyor. Her yerde kolluk olması, kadınların güvende olduğu anlamına gelmiyor. Dersim bunun en çıplak örneklerinden biri. Güvenlik adı altında kurulan her mekanizma kadınların, kentte yaşayanların yaşamını daraltan ve egemene hizmet eden bir gerçekliğe sahip.

Öğrenci sayısına denk, hatta onu aşan güvenlik gücünün bulunduğu; üniversite kampüsünün içine valilik ve adliye gibi devlet kurumlarının taşındığı; kadın örgütlerinin üniversiteye girmekte zorlandığı ama kolluğun rahatça dolaştığı bir yerde kimse eşitlikten, güvenlikten, özgürlükten ve örgütlenme özgürlüğünden elbette bahsedemez. Kaldı ki

barış süreci dediğimiz bir dönemde bile böyle bir tablo barıştan çok bir savaş halini taşır. Çünkü savaş yalnızca silahla, çatışmayla, operasyonla sürmez. Savaş bazen bir kadının yurttan çıkamamasıdır. Bazen bir öğrencinin halay çektiği için soruşturma tehdidiyle karşılaşmasıdır. Bazen bir genç kadının telefon numarasının kimlerin elinde olduğunu bilmemesidir. Bazen kadınların "kimseye güvenemiyoruz" demesidir.

Dersim'de öğrencilerin örgütlenme alanlarının daraltılması, kadın kulüplerinin ve özgür öğrenci çalışmalarının engellenmesi, buna karşılık cemaatlerin ve iktidara yakın yapıların rahatlıkla alan bulması da bu politikanın bir parçası olarak karşımızda duruyor. Başta kadın öğrenciler olmak üzere öğrencilerin sosyal, politik ve kültürel yaşam alanları baskı altına alınırken; TÜGVA, İlim Yayma Cemiyeti ve benzeri yapıların üniversite ve kent yaşamında güçlenmesi tesadüf değildir. Bu, genç kadınların hem politik iradesini hem de gündelik yaşamını denetim altına alma çabasıdır.

Bir grup öğrencinin Kürtçe müzikle halay çekmesinin soruşturma konusu olabildiği; öğrencilerin kimi etkinliklere katılmaları halinde sicillerinin etkileneceği tehdidiyle karşı karşıya bırakıldığı; bazı öğrencilerin gezi, not, iş ya da burs vaadiyle iktidar çevrelerine yaklaştırılmaya çalışıldığı bir atmosferde özgür üniversiteden söz edilemez. Burada amaç yalnızca öğrencileri susturmak değildir; aynı zamanda onları kendi kimliklerinden, dillerinden, politik hafızalarından ve kadın dayanışmasından koparmaktır.

Bu yüzden Dersim'de dinlediğimiz her anlatı, Gülistan Doku'nun adalet mücadelesiyle birleşiyor. Gülistan'ın kaybedilmesi, onu arayanların engellenmesi, dosyanın karartılması ve yıllardır süren cezasızlık hali; bugün kadın öğrencilerin yaşadığı şiddetin zeminini oluşturan aynı erkek-devlet aklının sonucudur. Gülistan için adalet istemek, Dersim'de bugün yaşayan her genç kadının yaşam hakkını, eğitim hakkını, özgürlük hakkını, kimlik hakkını savunmaktır.

Dersim'de bir kez daha anladık ki barış yalnızca silahların susması değildir. Barış, kadınların geceleri korkmadan yürüyebilmesidir. Barış, bir öğrencinin şikâyet ettiğinde susturulmaması, failin değil kadının korunmasıdır. Barış, üniversitenin kolluk ve cemaat kuşatmasından çıkarılıp öğrencilerin, kadınların, halkın özgür alanı haline gelmesidir. Barış, kaybedilen kadınların akıbetinin açığa çıkarılması, faillerin ve onları koruyan ilişkilerin yargılanmasıdır. Barış, sömürgeci akılla, erkek egemen devlet şiddetiyle ve cezasızlık politikalarıyla yüzleşmektir.

Yıllardır söylediğimiz gibi, kadın özgürlüğü olmadan toplumsal barış kurulamaz. Hakikatle yüzleşmeden, erkek-devlet şiddetiyle hesaplaşmadan, özel savaş politikaları teşhir edilmeden, kadınların sözü esas alınmadan kalıcı bir barış inşa edilemez. Dersim'de gördüğümüz de budur: Kadınların bedeni, emeği, dili, kimliği ve yaşamı üzerinde kurulan bu tahakküm sona ermeden gerçek bir barıştan söz edilemez.

Dersim ağır bir kuşatma altında. Evet, korku iklimi derin. Evet, öğrenciler, kadınlar ve gençler üzerinde sistematik bir baskı var. Fakat bütün bunlara rağmen kadınların birbirine anlattığı her hikâye, sessizliği yırtan her söz, yan yana gelişimiz ve "peşini bırakmayacağız" deyişimiz bu karanlığın içinde açılan bir gediktir.

Biz o gedikten baktık. Orada yalnızca acıyı değil, mücadeleyi de gördük. Yalnızca korkuyu değil, birbirine tutunan kadınların cesaretini de gördük. Yalnızca devletin erkek yüzünü değil, ona karşı hakikati büyüten kadın sözünü de gördük.

Dersim bize bir kez daha şunu öğretti: Barış, kadınların tanıklığını duymadan kurulamaz. Barış, Gülistan Doku'nun akıbeti açığa çıkarılmadan, kadın öğrencileri hedef alan istismar ağları dağıtılmadan, üniversiteler erkek-devlet şiddetinden arındırılmadan kurulamaz. Barış, kadınların yaşamını kuşatan sömürgeci, militarist ve patriyarkal düzene karşı mücadele etmeden kurulamaz.

Bunun için bu topraklarda yaşayan bütün halklar üzerinde kurulan baskılara ve sömürgeci politikalara son verilmelidir. Özellikle bir halkı, bir toplumu düşürmek ve iradesizleştirmek için kadın kimliğine yönelen özel savaş politikaları terk edilmelidir. Geçmişle, hatta bugünle yüzleşilmeli; eşit ve özgür bir yaşamın önündeki bütün engeller kaldırılmalı, hakikatin üzerini örten her perde aralanmalıdır.

Yüz yılı aşkın süredir sürdürülen bu politikaların kimseye bir fayda sağlamadığı artık görülmelidir. Aksine, bu politikaların hayat bulması için evlerden sokaklara, iş yerlerinden üniversitelere kadar yaşamın her alanı halklara, kadınlara, çocuklara, gençlere ve doğadaki her canlıya nefes aldırmaz hale getirilmiştir. Ama yine de ne Kürtler, ne kadınlar, ne çocuklar, ne aleviler, ne gençler ne de sayamadığım diğer hiç bir grup, topluluk, halk, tür mücadele etmekten geri durmadı, durmayacak onun için bu gerçek karşısında eğilmek, bu politikalardan vazgeçmek ve hayatın her alanını özgür, eşit ve yaşanabilir kılmak zorunluluktur. Bir halkın dilini, kültürünü, toprağını, yönetim hakkını, eğitim hakkını, yaşam hakkını, doğa ile bağını gasp etmek için ve o halkın bunlar için mücadele edemeyecek hale getirilmesinin hedeflenmesi üzerinden kurulan özel savaş politikalarını

daha açık konuşmak, teşhir etmek ve karşı durmak asıl gerçek barışı sağlayacak kapıdır. Bunun için başta Munzur Üniversitesi olmak üzere uyuşturucu, fuhuş çete ağlarının kol gezdiği üniversitelerde, kafelerde, sokaklarda bütün bunlara son verilerek özgür üniversite, özgür sokak, özgür mekan hakkı tanınmalıdır. Bu sömürgeci anlayış ve yaklaşımdan vazgeçilmelidir.

Ama her şeyden önce hakikatin görülmesi gerekir. Çünkü biz biliyoruz: Hakikat olmadan adalet, adalet olmadan barış olmaz. Ve egemenin hakikati sömürmekse; halkın, kadınların, gençlerin ve çocukların da hakikati mücadeledir. Vazgeçilmeyecek bu mücadele de mutlaka iyi olanı getirecektir.